

**LISTELE NOBILILOR CU DREPT DE VOT – SURSĂ
IMPORTANTĂ ÎN STUDIAREA ISTORIEI NOBILIMII
DIN BASARABIA
(STUDIU DE CAZ: ALEGERILE NOBILIARE DIN 1847)**

**THE LISTS OF NOBLES WITH THE RIGHT TO VOTE - AN IMPOR-
TANT SOURCE IN STUDYING THE HISTORY OF THE NOBILITY IN
BESSARABIA (CASE STUDY: THE NOBLE ELECTIONS OF 1847)**

*Cristina GHERASIM, ORCID: 0000-0002-8615-6086
Universitatea de Stat din Moldova*

CZU: 94:316.343.32-02(478)

e-mail: cristina.gherasim@usm.md

The Assembly of Deputies of the Bessarabian Nobility represents a supreme deliberative body of the Bessarabian nobility established on the basis of the Regulation of the administrative organization of the Bessarabia region of April 29, 1818, but gradually introduced during the years 1818-1823. According to the Regulation, through the Assembly of Deputies, the nobility of Bessarabia had the right to elect and dismiss the officials of the regional institutions and to appoint the guardians of the landed properties.

Respectively, once every 3 years, nobility elections were held in the Bessarabia region, and by order of the governor general, the actual preparation for their organization began. Each county marshal was to present the lists of the nobles who had the right, according to the existing criteria in the legislation, to participate in the elections and to be elected in various positions. The given lists contained information about the name, surname, patronymic, function and age of the noble with the right to participate in the meetings, as well as the number of gypsies and peasants who lived on his estates, the name of the estates, the annual income obtained from them, the ownership of vineyards, orchards, mills of water or wind, factories, etc., as well as the number of the Genealogical Book of the noble families of Bessarabia where the respective claimant was included.

Cuvinte-cheie: *Adunarea Deputaților Nobilimii, alegeri nobiliare, Basarabia, țarism.*

Adunarea Deputaților Nobilimii reprezintă un organ reprezentativ al nobilimii din Rusia, care a fost introdus și în Basarabia după anexarea teritoriului dintre Prut și Nistru la Imperiul Rus în 1812.

În Rusia, adunările nobiliare (dvorenești) au fost instituite în județe în 1766. În urma lor au fost instituite și comunitățile nobiliare și organele lor – adunările nobiliare guberniale. În 1775, *Regulamentul privind administrarea guberniilor*, iar ulterior și *Hrisovul despre drepturile, libertățile și privilegiile dvorenimii* din 1785, au confirmat organizarea structurală corporativă a nobililor (dvorenilor). Adunările nobiliare se împărțeau în adunări guberniale și adunări județene. De regulă, adunările nobiliare se

întruneau o dată în 3 ani. Adunările nobiliare extraordinare puteau să se întrunească și mai des, dar cu permisiunea guvernatorului. Una dintre funcțiile de bază ale adunărilor nobiliare era alegerea organelor corporative nobiliare. Adunările guberniale nobiliare aveau dreptul să facă interpelări guvernatorului, ministrului de Interne, iar în cazuri extraordinare – și împăratului. Dar, adunările nobiliare nu aveau dreptul să pună în discuție întrebări cu referire la administrația de stat [1, p. 596].

Adunările nobiliare încep să fie organizate în timpul Ecaterinei a II-a, în săli speciale, unde se puteau aduna până la cinci mii de persoane. În Moscova prima asemenea instituție a apărut în 1783, având structura unui club privat din care putea face nobilimea ereditară, atât bărbați, cât și femei. Adunarea nobiliară era condusă de douăsprezece persoane alese (în fiecare an se alegea o treime conducerii), membrii de rând fiind obligați să plătească o cotizație anuală. Menirea principală a acestora instituții era coagularea reprezentanților nobililor din regiune. În cadrul acestor adunări se desfășurau ședințele Clubului gubernial al nobilimii, ale zemstvei guberniale și ale altor evenimente, dar și ședințele ordinare și extraordinare [2, p. 64-65].

După anexarea teritoriului dintre Prut și Nistru la Imperiul Rus, administrația țaristă, în condițiile în care societatea rusă era în pragul marilor transformări sociale, legate de modernizarea și raționalizarea relațiilor sociale, urmărea să creeze în Basarabia o puternică și fidelă bază socială pe care trebuiau să o reprezinte boierii moldoveni. Un pas important în acest sens a fost prevăzut în *Regulamentul organizării administrative a Basarabiei* adoptat în 1818. Potrivit acestuia, „dvorenilor (boierilor – *n.a.*) li se acordă în egală măsură drepturile și privilegiile ce le sunt acordate nobilimii ruse, cu păstrarea concomitentă a privilegiilor vechi moldovenești. Drepturile personale ale nobilimii din regiunea Basarabia, proprietatea mobilă și cea imobiliară, cât și țișanii se confirmă a fi proprietatea lor pe veci, în baza hrisoavelor și documentelor, precum și a legilor ce confirmă această proprietate” [3, p. 16-15], respectiv și dreptul de a avea un organ reprezentativ propriu.

Astfel, Adunarea Deputaților nobilimii din Basarabia reprezintă un organ deliberativ suprem al nobilimii basarabene instituit în baza *Regulamentului organizării administrative a regiunii Basarabia* din 29 aprilie 1818, dar introdus treptat, pe parcursul anilor 1818-1823 [Despre procesul instituirii instituției nobiliare *a se vedea detaliat*: 6, p. 73]. Potrivit Regulamentului, prin intermediul Adunării Deputaților Nobilimii nobilimea din Basarabia avea dreptul de a alege și a destitui din funcții funcționarii instituțiilor regionale și de a numi tutorele proprietăților funciare moșierești. Adunarea Deputaților putea alege, din rândurile nobilimii, mareșalul regional al nobilimii, dar care urma să fie confirmat în funcție de guvernatorul militar. În competența mareșalului regional al nobilimii era satisfacerea cerințelor comunității nobiliare din Basarabia și apărarea intereselor văduvilor și orfanilor din această categorie socială. Pentru perfectarea documentelor, care dovedeau proveniența nobiliară a fiecărui boier, în Consiliul Suprem al Basarabiei era alcătuit un registru nobiliar (*дворянская книга*), în care erau incluse familiile nobiliare. Mareșalul regional al nobilimii era membru al Consiliul Suprem al Basarabiei și era considerat a doua persoană după guvernatorul civil [4, p. 66].

Regulamentul stabilea și modalitatea de alegere a deputaților în Adunarea Deputaților Nobilimii: **1.** La alegeri erau admiși nobilii care dispuneau de proprietăți funciare ereditare, populate sau nepopulate, cu o suprafață nu mai mică de 300 desetine de pământ; **2.** Toți fiii de nobili, care dețineau asemenea proprietăți funciare și care au atins vârsta de 22 ani, aveau dreptul de a alege și de a fi aleși; **3.** Funcționarii care aveau un serviciu de stat și dispuneau de ranguri (potrivit „Condiții rangurilor” existente în Rusia), dar nu dispuneau în Basarabia de moșii, puteau fi aleși în funcții, dar nu dispuneau de dreptul de vot personal; **4.** Nobilii care nu dispuneau de proprietăți funciare până la 300 de desetine sau care în general nu dispuneau de proprietăți funciare, la fel boiernașii și mazilii, cu sau fără moșii, puteau fi aleși în diferite funcții ale administrației ținutale; **5.** În posturi administrative, atât regionale, cât și ținutale, funcționarii erau aleși de întreaga comunitate nobiliară din Basarabia – câte 2 candidați pentru fiecare dregătorie; **6.** Lista candidaților aleși cu majoritatea de voturi era prezentată de mareșalul regional al nobilimii guvernatorului Basarabiei, care era obligat s-o confirme; **7.** Adunările nobiliare se desfășurau în orașul regional Chișinău, peste fiecare trei ani, la 1 mai [4, p. 66-67].

Adunarea regională/gubernială a deputaților nobilimii din Basarabia alegea consilierii regionali/guberniali și județeni ai nobilimii și persoanele cu funcție de răspundere – reprezentanți ai nobilimii în instituțiile regionale/guberniale și județene ale nobilimii. Adunarea examina cele mai stringente probleme privind administrarea Basarabiei, perfectă registrele genealogice ale nobilimii, confirma drepturile de nobil, excludea din starea socială de nobil.

Ulterior, în anul 1828 s-a confirmat prevederile privind activitatea acestei instituții. Potrivit Regulamentului din 29 februarie 1828, Adunarea Deputaților Nobilimii din Basarabia făcea parte din Cărmuirea Regională a Basarabiei. Aceasta era alcătuită din mareșalul regional al nobilimii și deputați din fiecare ținut (județ), aleși de nobili peste fiecare trei ani [5, f. 6].

Respectiv, odată la 3 ani (1824, 1827, 1831, 1834, 1837, 1840-1841, 1844, 1847, 1850-1851, 1854, 1857, 1860-1861 etc.) în regiunea/gubernia Basarabia se desfășurau alegeri nobiliare, prin ordinul Guvernatorului General al Basarabia, începea pregătirea propriu-zisă pentru organizarea acestora. Fiecare mareșal județean urma să prezinte listele nobililor care dețineau dreptul, conform criteriilor sus-numite, de a participa la alegeri și de a fi aleși în diferite funcții. Listele date conțineau informație despre numele, prenumele, patronimicul, funcția și vârsta nobilului cu dreptul de a participa la ședințe, precum și numărul țăganilor și țăranilor care locuiau pe moșiile acestuia, denumirea moșiilor, venitul anual obținut de pe ele, deținerea podgoriilor, livezilor, morilor de apă sau de vânt, fabricilor etc., precum și numărul Cărții Genealogice a Neamurilor Nobile din Basarabia unde era inclus, respectivul pretendent.

Astfel, în procesul de pregătire pentru organizarea alegerilor nobiliare mareșalii județeni elaborau listele nobililor celor care aveau dreptul să participe atât ca candidați, cât și dețineau dreptul de vot în cadrul alegerilor pentru fiecare județ în parte.

Spre exemplu în anul 1847 mareșalul județean al județului Soroca a prezentat 3 liste a nobililor care aveau dreptul să participe la viitoarele alegeri: *Lista nobililor din județul Soroca cu drept de vot de a participa la alegeri* care conținea 63 de persoane, *Lista nobililor din județul Soroca cu dreptul de a participa la alegeri prin reprezentanți*, includea 35 persoane și *Lista nobililor din județul Iași-Soroca cu drept de a participa la adunările nobiliare și la alegeri prin tutelă* alcătuită din 5 persoane.

Analiza primii liste ne permite să constatăm că cei 63 de nobili incluși pe ea dețineau aproximativ 182227 de desetine de pământ, pe care locuiau în baza de contract¹ 7407 de gospodari și aveau în proprietate 521 suflete de țigani. Moșiile deținute le aduceau un venit anual de 200400 ruble. Cei mai mari proprietari erau Ion Cheșcu care deținea proprietățile Pepeni, Prepeșița, Copanca, Calinești și Gordinești, cu peste 20000 desetine și un venit anual 12000 rub., funcționarul de clasa a VII-a Egor Râșcanu avea în proprietate peste 7000 desetine pe moșiile Copăceanca, Slobodzia și Ivanușca și un venit anual de 6000 rub., frații Egor și Nicolae Catargi dețineau 5000 desetine în orașul Bălți și un venit de 6000 rub., Emanuil Negruța pe proprietățile Târnova și Briceva deținea 4000 desetine și un venit anual de 4000 rub., Ion Stroescu avea un venit de 21000 ruble. de pe cele 6000 desetine concentrate pe moșiile Vascauți, Tribujeni și Cerlina Mică. Proprietăți considerabile mai dețineau: Ștefan Leonard – 4000 desetine, frații Mihail și Ion Asnaș – 12000 desetine, Vasile Iamandi – 4000 desetine, Egor Calmuțchi – 7000 desetine, Egor Ciugurean – 4000 desetine, Constatin Cazimir – 3000 desetine, Egor Balș – 8000 desetine etc. Țigani cei mai mulți în proprietatea aveau nobilii Egor și Nicolai Catargi – 102 suflete, Constantin Bodescu – 65 de suflete, Tudor Bantaș – 50 suflete, Manoil Buznea – 42 suflete, Egor Râșcanu – 30 de suflete, Vasile Gafencu – 30 de suflete [7, f. 8-19].

Analiza listei care conținea date despre persoanele participante la alegeri prin reprezentanții săi, includea 35 de femei de proveniență nobilă. Acestea deși în baza proprietățile lor deținea dreptul de vot, nu participau direct la alegeri ci prin intermediul reprezentanților. Moșiile lor alcătuiau aproximativ 81500 desetine pământ, pe care locuiau 2688 de țărani și aduceau un venit anual de peste 78509 rub. Conform datelor prezentate, acestea aveau în proprietate 286 suflete de țigani, printre care Ecaterina Leonard – 50 suflete, Maria Buznea – 42 suflete, Maria Leonard – 40 de suflete, Ecaterina Solomon – 30 de suflete etc. [7, f. 20-27].

Dreptul de vot în alegerile nobiliare conform tutelei asupra copiilor sau rudelor minore o dețineau 5 persoane: Mihail Măcărescu, Ștefan Leonard, Egor Calmuțchi, Manuil Buznea și Afanasii Meleli, care dețineau în proprietate peste 13200 desetine cu un venit anual de 6400 rub. Pe moșiile lor locuiau 84 de suflete țigani și 379 de țărani în baza de contract [7, f. 30-31].

---

¹ Conform Regulamentului despre țărani din 1834, proprietarii funciari din Basarabia erau obligați să încheie cu țărani care trăiau pe aceste pământuri contracte scrise, în care se vor indica prestațiile pe care țărani erau obligați să le îndeplinească pentru folosirea pământului, a se vedea detaliat: [4, f. p. 473-478].

Aceleași liste au fost prezentate și de către mareșaușul regional al nobilimii din județul Orhei și Chișinău. Pe *Lista nobililor de viță din județul Chișinău și Orhei* au fost incluse 61 de persoane. Nobilii incluși pe listă dețineau dreptul la vot în cadrul alegerilor în baza proprietăților deținute în mărime de peste 98890 desetine cu un venit anual de 80264 rub., pe care locuiau aproximativ 4524 de țărani. Cei mai mari proprietari erau: Constantin Razo – 8000 desetine, Vasile Cristi – 5590 desetine, Constantin Russu – 4000 desetine, Vasile Anghel – 3000 desetine etc. Totodată, nobilii din județul Orhei aveau în proprietate 1229 suflete de țigani, inclusiv Ion Ralli – 200 de suflete, Constantin Razo – 150 suflete, Maria Chetriș – 80 de suflete, Constantin Millo – 45, Constantin Botezatul – 44 de suflete, Ion Cheșco – 30 suflete etc. Concomitent cu informațiile prezentate, analiza acestei liste ne permite să identificăm și alte date despre proprietățile nobililor din județul Orhei, de exemplu Constantin Scardeli deținea 8 poagane de podgorii, 2 desetine de livezi și 3 mori de apă [7, f. 39-58, 130-131, 175-176, 182-183].

La fel, a fost prezentată și o listă de 8 persoane care deși au fost incluse în *Lista nobililor de viță din județele Chișinău și Orhei cu drept de vot în cadrul alegerilor nobiliare*, trebuiau să prezinte acte doveditoare conform Regulamentului de organizare a alegerilor nobiliare, cum ar fi Constantin Bodescu, Ecaterina Ruso, Emanuil Chirică, Elena Alecsadri, Eufrosenia Glavce [7, f. 61-64].

Studierea listei prezentată pentru județul Hotin, ne permite să constatăm că în lista de baza a nobililor cu drepturi depline sunt incluse 48 de persoane, precum și pe lista nobililor care nu au drepturi depline 25 de persoane. Analiza primii liste ne permite să constatăm că cei 48 de nobili incluși pe ea aveau în proprietate aproximativ 139753 de desetine de pământ arabil și 7160 de desetine de pământ nearabil, pe care locuiesc în baza de contract 114176 de familii de țărani, la fel nobilii au în proprietate 1132 suflete de țigani. Moșiile deținute le aduceau un venit anual de 98715 ruble. Cei mai mari proprietari sunt Matei Crupenschi care deținea 24535 de desetine, Alexandru Sturdza – 9600, Constantin Stamati – 9480, Ion Lazo – 4900, Mihail Cantacuzino – 4500, Grigorii Glovațchi – 4200, Egor Dimitriu – 3898, Constantin Talpă – 3500 etc. Țigani cei mai mulți în proriitatea dețineau nobilii Mihail Cantacuzino – 675 de suflete, Sofia Catargi – 107, Lev Lisovchi – 32 etc. [7, f. 65-118].

În concluzie, putem afirma că listele nobililor întocmite o dată la 3 ani pentru desfășurarea alegerilor nobiliare reprezintă surse importate de studiere a vieții social-economice din Basarabia, prezentând informații detaliate despre moșiile deținute în proprietate, venitul anual, precum și date despre alte ocupații economice ale nobililor. Totodată, aceste liste privite în ansamblu pentru mai mulți ani și supuse unui proces de comparație, vor permite descrierea unui tablou complex, al evoluției situației economice a nobilimii din Basarabia sub regim de dominație țarist.

Referințe:

1. Большая советская энциклопедия. Москва: Сов. энцикл., 1972, т. 7..
2. OLTEANU A., Rusia imperială. O istorie culturală a secolului al XIX-lea. București: ALL, 2011.
3. Устав образования Бессарабской области 1818 г. Кишинев, 1818.
4. TOMULEȚ V., Basarabia în epoca modernă (1812-1918) (instituții, regulamente, termeni). Chișinău: Lexon Prim, 2014.
5. Agenția Națională a Arhivelor, Direcția Generală a Arhivei Naționale (ANA DGAN), F. 2, inv. 1, d. 1197
6. POȘTARENCO D., Introducerea instituției nobiliare în Basarabia. În: Nobilimea basarabeană în epoca reformelor din Imperiul Rus (volum dedicat memoriei lui Alexandru Matei Cotruță). Chișinău, 2013.
7. ANA DGAN, F. 88, inv. 1, d. 1225, f. 8-19.